

TÜRKİYE'DE SOLUN TARİHİNDEN

A-1929'DA A.K.P.'NİN SOL MUHALEFET
KANADININ YAYIN ORGANI
DIE FAHNE DES
KOMMUNISMUS TA TÜRKİYE

(Sayı 26, 19 Temmuz 1929, s.203-4)

Türkiye'deki Durum*

1. DEVRİMCİ HAREKETLER

XIX. yüzyılın sonlarından 1908'e kadar Genç-Türk Hareketi

Bu hareket şehirlerde tamamen burjuvaziye dayanmış ve köyleri adanmış. ağır vergi yükü altında bırakmış, aralıksız savaşların sonucu olarak, ülkenin Avrupa kesimindeki köylerde ilgi görmüş olan aydınlar (özellikle yüksek askeri okullar [Harbiyeliler]) tarafından yürütülmüştür. Hareket önceleri Cumhuriyetçi bir nitelikte iken (ideali, Büyük Fransız Devrimi idi), daha sonra ve özellikle zafer elde edildiği zaman parlamenter-anayasacı [Meşrutiyetçi] bir nitelik almıştı. İstekleri şunlardı: vergilerin azaltılması, genel oy hakkı, parlamento, ulusal azınlıklar için eşitlik ve Fransız Devrimi'nin parolası örneğine göre özgürlük, kardeşlik ve eşitlik. Hareketin sonuna doğru yönetim sağ kanada geçti ve 1908'de şu hedeflere ulaşıldı: Sultan Abdülhamid tahttan indirildi [1909 Nisanı'nda!], yerine liberal zihniyetli kardeşi geçirildi; bir anayasa kabul edildi. [1876 Kanunu esaslarında değişiklikler yapıldı!], zenginlerle feodal ağalara ve azınlıkların aynı unsurlarına oy hakkı tanındı. Ha-

reket sadece burjuva ve asker çevrelerinde ortaya çıktığı ve kitlelerce yürütülmediği, hatta kitleler bunun hemen hemen tamamıyla dışında kaldıkları için daha radikal talepler gerçekleştirmedi.

Kemalist Hareket, savaş yıllarından 1923'e kadar

Bu hareket çok dana bünçtür, kitlelere dayanır. Burjuvazi, parlamento ve kendi yönetim yıllarında çok şeyler öğrenmiştir. Savaş küçük zanaatkârları ve köylüleri fakirleştirmiş, hükümet ve halife tarafından izin verilen yabancı işgali, halk kitlelerini gazaba getirmişti. Hareketin öncüsü yine aydınlar; yalnız şimdi bunlar yüksek rütbeli subay ve generallerden meydana geliyordu; Parlatmentonun sol unsurları onlarla beraberdi. İstekleri memleketin yabancı işgalinden derhal kurtarılmasıydı. 1922'de "Halk Partisi" (kemalistler) adıyla bir parti halinde örgütlendiler, şimdi şunları talep ediyorlardı: arazi (âşâr) vergisinin kaldırılması, bunun yerine diğer bütün vergileri de kapsayan bir muamele vergisinin konulması, kapitülasyonların, yani yabancılara tanıyan ayrıcalıkların ilgası, sekiz saatlik işgünü, kadınlara özgürlük ve eşitlik tanınması; saltanatın kaldırılması ve Cumhuriyetin kurulması; din ve devlet işlerinin ayrılması vb. vb. 1923'te ha-

reket şu hedeflere ulaştı: Sultan yurt dışına sürüldü [kaçtı!], Cumhuriyet ilan edildi; yabancıların ayrıcalıkları ve âşâr kaldırıldı, muamele vergisi kabul edildi. Daha sonra kadınlar da bazı haklar elde ettiler. İşçileri ilgilendiren istekler toptan ve özellikle unutuldu. Bunun yerine yeni bir parola benimsediler: ulusal sermaye birikimi için ulusal burjuvazinin tam korumaya alınması. Kemalist Parti artık iktidar partisiydi ve burjuvazinin çıkarlarının temsilcisidir; yabancı sermayeyi özel ayrıcalıklar tanımaksızın ülkeye çekmeye çalışmaktadır. Parti, şimdi sadece büyük burjuvazinin çıkarlarını temsil ettiği için, işçiler, köylüler ve küçük burjuvaların gözündeki otoritesini kaybetmiştir. Hilâfet kurumuna dayanan feodal unsurlar da, onu kendilerine karşı görmektendirler.

İşçi hareketi savaş sırasında başlamıştı. Türkiye'nin Küçük Asya kesimindeki işçiler, zanaatkârlar ve küçük burjuvazi, Kemalist Hareketin yabancı emperyalizmine direnme ve karşı çıkma politikasını desteklemişlerdi. İstanbul ve Avrupa Türkiye'sindeki nüfusun Anadolu'daki harekettan işgal dolayısıyla ayrı düşmüş aynı unsurları, sendikalist ve sosyalist karakterde çeşitli gruplar meydana getirmişlerdi. Bakü merkez olmak üzere Güney Kafkasya'daki Türk aydınları, savaştan arta kalan subay ve askerler tarafından bir Komünist Partisi kurulmuştu. Ancak bu partinin Türkiye'deki proletarya hareketi ile hemen hemen hiçbir bağlantısı ve onun üzerinde herhangi bir etkisi yoktu (1920-21). 1921'de Merkez Komitesi tam kadro ile Bakü'dan Türkiye'ye doğru yol açtı: Kemalist hareketi gözlerinde fazla büyütmüşler, onu anti-emperyalist ulusal kurtuluş savaşı yapan, proleter akımıyla sıkı sıkıya bağlı bir hareket olarak görmüşlerdi. Ne var ki, yola çıkanlar ancak Trabzon'a kadar gidebildiler. Burada bir motora kapatıldılar ve katledilip denize atıldılar. Bu sırada, savaş boyunca Almanya'da çalışmış, bilgi ve deneyim edinip yetişmiş işçiler ve aydınlar İstanbul'a dönmüş bulunuyorlardı. Bunlar çeşitli küçük gruplar oluşturmuş ve 1922'de, ertesi yıl toplanan Komintern'in III. Kongresi'nde üyeliği kabul edilen T.K.P.'ni kurmuşlardır. T.K.P.'nin 1925'e kadar, yüzde 93'ü aydınlardan ve işçi aristokrasisinden meydana geliyordu. Parti köylüler arasında hiç çalışmıyor, işçiler arasında pek az faaliyet gösteriyor, kadınları da tamamen

TÜRKİYE'DE SOLUN TARİHİNDEN

ihmal etmiş bulunuyordu. 1925'e kadar, ancak iki haftada bir yayımlanan bir dergiye [Aydınlık aylıktı!] sahip olabilmisti. Dergi, aydınların bile anlamakta güçlük çektikleri, yüksek düzeyli Marksist yazılarla dolu çıkıyordu. 1924 sonunda parti haftada dört gün yayımlanan [Orak Çekiç de haftalık!] bir gazete çıkarmaya başladı. Bu gazete çok daha halkın anlayacağı bir düzeyde idi. Ne var ki, 1925 Nisanı'nda, sözkonusu gazete de dergi de yasaklandı. 1926-27'de Moskova'da öğrenim gören Komünist üyeler Türkiye'ye döndüler. Bunlar hemen Partinin Merkez Komitesi'ne karşı muhalefete geçtiler. 1927'de muhalefetlerini, Komintern'in Merkez Komitesi'ni de kapsayan bir ölçüye vardurdular. Muhalif bir Merkez Komitesi oluşturdular ve sonra hepsi birden, özellikle Partiden ve Komintern'den atıldılar.

Karşı-devrimci hareket, 1923'te, Sultan'ın yurtdışı edilmesinden sonra İngiltere'nin desteğiyle örgütlendi. Merkezi, İstanbul'da bulunuyordu; fakat asıl Doğu Anadolu'da faaliyet gösteriyordu; çünkü feodal unsurlar çoğunlukla orada idiler. Kışkırtma ve propaganda yoluyla, Doğu Anadolu'nun karanlıklar içindeki cahil halkını Kemalist Cumhuriyete karşı ayaklandırmayı başardılar. İsyân kanlı bir biçimde bastırıldı. Kârlı çıkan yalnız İngiltere idi; zengin petrol yataklarına sahip olan Musul'u Türkiye'den ayırdı ve Irak'la birleştirdi. Ayaklanmanın elebaşları asıldı. O güne kadar Parlamento'da bile temsil edilmekte olan (karşı-devrimci) parti darmadağın edildi. En büyük bölümü, yurtdışına, Yunanistan'a kaçtı. Dergilerini orada yayımlamakta ve zaman zaman önderlere karşı suikastlar yapmak üzere Türkiye'ye fedailer göndermektedirler. Bunlar İngiltere ve Yunanistan'dan maddî yardım ve destek görüyorlar. Türkiye içinde Kemal Paşa'nın reformlarından hoşnutsuzluk duyan tutucular arasında ve büyük mülk sahipleri çevresinde kendilerine sempatanlar bulmaktadırlar.

2. EKONOMİK DURUM

1908'den Dünya Savaşı'na kadar (sanayideki yabancı rekabetinden dolayı) sadece ticarete temsil edilmiş olan Türk sermayesi, savaş sırasında sanayide tutunmak olanağını bulmuştu. Bu durumu kaybetmemek için genç Türk burjuvazisi, yabancı emperyalizmine karşı ulusal savaşa katılmıştı. Kemal Pa-

şa'nın zaferinden sonra, 1923'te şu kesin adımlar atıldı: yabancıların siyasal ve büyük ölçüde de ekonomik olan ayrıcalıkları (kapitülasyonlar) kaldırıldı; gümrük himayesi ve bazı mallar üzerinde devlet tekeli ihdas edildi. Daha sonra, burjuvaziye girişimlerinde yardımcı olmak üzere, hükümet tarafından bir banka kuruldu. Geriye kalan ayrıcalıklar da yavaş yavaş yabancıardan alındı. Yabancı sermaye, son yıllarda ayrıcalıklı olarak değil, yerli sermayeye uygulananlardan daha sıkı koşullara uymak zorunda tutulan bir ulusal sermaye olarak faaliyet gösterebilmektedir.

Ülkenin endüstrileşmesinde alınan yola bağlı olarak sınıf farklılaşması da meydana geliyor. Zanaatkarların ve küçük burjuvazinin arta kalan kesimlerinin proleterleşmesi o kadar hızlı ve kuvvetli olmaktadır ki, durmadan açılan yeni fabrikalar işçileri istihdam edemekte ve böylece ücretlerine ve işçilerin durumlarını sürekli baskı altında tutan büyük bir yedek işsizler ordusu doğmaktadır. Devlet işletmelerinde işgünü 8 ile 9, diğer işyerlerinde ise, bundan çok farklı olarak 8 ile 15 saat arasında değişmektedir. Ücretler asgarî düzeyde bir geçim sağlayamayacak kadar düşüktür. İşçi birlikleri (sendikalar) ve yardım sandıkları gibi şeyler olmadığı için, işçiler tümüyle özel girişimcilerin keyif ve isteklerine terkedilmiş durumdadırlar. Kaza ve hastalık hallerinde yardım almak sözkonusu değildir; hastalanan işçi, işini terketmek zorundadır, yerine bir başkası alınır. Yerel hükümet tabibi hastalara parasız bakmakla yükümlüdür; ancak bu gibi durumlarda hekim bulmak ender bir şanstır. Kadın ve çocukların çalıştırılması, son zamanlarda özel girişimciler için çok elverişli bir hale getirilmiştir; bazı endüstri dallarında (örneğin tütün endüstrisinde) çalıştırılanların yüzde 95'ini kadın ve çocuk işçiler oluşturmaktadır. Kadın ve çocukların korunması diye bir şey yoktur: çocuk 5 yaşından itibaren çalıştırılmakta, doğum yaptığı için işe gelmeyen kadın, işini kaybetmektedir. Çoğunlukla kan ve kocanın her ikisi de çalışmakta, çocuklar aç ve perişan sokağa terkedilmektedir. Son zamanlarda bazı fabrikalarda çocuk yuvaları sağlanmıştır. Ancak anneler çocuklarının bakım giderlerini ödemek zorundadırlar. İşçiler dayanılmaz derecede kötü konutlarda yaşamaktadırlar. Siyasal hakların, basın özgürlüğünün grev hakkının, toplanma ve örgütlenme özgürlüklerinin zerresi yoktur.

Toprakların en büyük ve en iyi bölümü, bunu ancak kısmen işleyen feodal ağaların elindedir. Köylü ancak küçük bir toprağa sahiptir; bu onun geçimine yetmez, ayrıca yüksek vergiler de köylüyü çaresiz bir durumda bırakır. Ülkenin iç kısımlarında köylüler zengin topraklarda pek az iş bulabilirler; çünkü arazi ancak kişisel gereksinimlerin karşılanmasına elverecek kadar işlenir. Bunun nedeni, zaman zaman alınabilecek toprak ürünleri fazlasını şehirlere götürmek için yolların bozukluğu, demiryollarının olmamasıdır. Türkiye'nin doğusunda durum özellikle kötüdür. Vergiler ödemek ve ailesini beslemek için, köylü iş bulabildiği batıya veya deniz kıyılarına ya da yurtdunda bıraktığı çocuklarının geçimini sağlayabilmek üzere, binlerce Türkün yalnız Kafkasya'dakilerle kalmayıp, orta ve hatta kuzey kesimlerindeki şehirlerinde iş aradığı Rusya'ya gider.

Bu durumda ne gibi talepler sözkonusu olmalıdır?

Her şeyden önce: sekiz saatlik işgünü, hastalık yardım sandığı, işletmelerde tıbbî yardım, hastalık halinde işten çıkarılmama güvencesi, çalışan kadın ve çocukların korunması, ücretinden indirim yapılmaksızın kadınlar için doğumdan önce iki, doğumdan sonra iki hafta izin, loğusa yardımı, çocuk bakım yuvaları, işçi çocuklar için çalışma saatleri içinde meslekî eğitim; işçi konutları yapılması (işçiler çoğunlukla yıkıntı durumundaki yerlerde, yeraltında, havasız ve ışıksız olarak balık istifi halinde yaşamaktadırlar).

Siyasal talepler: kendi partilerinde örgütlenme özgürlüğü, birlik (sendika) kurma özgürlüğü, grev hakkı, basın özgürlüğü, toplanma özgürlüğü, kadınlar için siyasal haklar, kadınlara oy hakkı tanınması.

Köylü sorunu açısından: vergilerin azaltılması, işlenmeyen toprakların feodal ağalardan alınıp köylülere verilmesi.

Gelecek ay, bu değerlendirmeye hakkında, aynı yayın organının 20 Eylül 1929 tarihli 35. sayısında çıkan (TKP Sol Muhalefetine) "Türk Yoldaşların Mektubu"na sunacağım.

"Die Lage in der Türkei."

* Bu makalenin fotokopisini ricam üzerine, iki yıl kadar önce bana Amerikalı araştırmacı George Harris sağlamış, Türkçeye çevirisini de yine o zamanlar arkadaşım Mehmet Selik yapmıştı. Kendilerine gecikmiş teşekkürlerimi sunuyorum.

Mete TUNÇAY

uzun zaman

Geçen sayımızda, A.K.P. Sol Muhalefetinin yayın organı *Die Fahne des Kommunismus*'un (Komünizmin Bayrağı) 19 Temmuz 1929 tarihli 26. sayısında çıkan "Türkiye'deki Durum" başlıklı bir makalenin çevirisini sunmuştu. Bu kere, iki ay sonra, aynı dergide çıkan "Brief Türkischer Genossen" in çevirisini veriyoruz.

B- Türk Yoldaşların Mektubu

İstanbul, 9 Eylül 1929

Sekreter Hugo Urbans eliyle,
Komünist Partisi
Lenin Grubuna (*Leninbund*) Berlin

Değerli yoldaşlar!

Biz Türk muhalif yoldaşlar, sizlere en yürekten selâmlarımızı gönderir ve ortak idealimize sadıkane ve ısrarla hizmet edeceğimize sizi temin ederiz. Müzâzam mücadelemizi sarsılmaksızın devam ettireceğimize ve hedefimiz olan proleter dünya devrimine ulaşmak için olabilecek ve olabilir görünmeyen her şeyi yapacağımıza inanıyoruz.

Değerli yoldaşlar! Karanlık ağır geçmişimizin boş inançları bu yoldaki adımlarımızın yanısıra gelmeyecek; tersine, açılmış gözlerimiz ve tutuşmuş yüreklerimizle, gelecek dünya devriminin ateşi ve her dakikanın bizi hedefe biraz daha yaklaştırdığına sarsılmaz inançımızla bu kayalık yolda hızlı adımlarla ilerleyeceğiz.

Aziz öğretmenler! Bizim durumumuz, Türk proletaryasının durumu, sizin yazınızda anlatılardan daha kötüdür. Güçlerini feodalizmden kurtulma savaşımına katmış olan Türk proletaryası, Kemalistler tarafından burjuva cumhuriyetini kurmak için istismar

edildi; şimdi de bu proletarya, durumunu gittikçe sağlamlaştıran Kemalist devletçe eziliyor ve ağır zincirlerle çarmıha geriliyor. Proletaryayı bu kölelikten kurtarmak istemiş ve bu yolda savaşım yürütmüş olanlar kısmen memleketten sürülüp çıkarılmışlar ya da zindanlara atılmışlardır; geriye kalan çoğunluk ise, Komünist Partisi gibi, mücadelenin güçlüklerinden yılarak, proletaryayı burjuvazinin pençesine yapayalnız terk etmiş, esasen derinliğine duymadıkları proleter savaşım duygusunu kaybetmiş ve fareler gibi saklanacak bir delik aramışlardır. Burjuvazi savaş alanını boş görüyor, kendisini ülkenin itirazsız efendisi olarak hissediyor ve yenik düşmüş, talihsiz proletaryanın karşısında sevinçten göbek atıyor. Burjuvazi, gücünü kıracak ve zincire vurulmuş proletaryayı kurtaracak daha kuvvetli ve şiddetli bir darbenin dışarıdan geleceğini bilmiyor ya da bilmek istemiyor; oysa proletarya, bu yardımdan ötürü, burjuvaziye hak ettiği yanıtı verecektir.

Büyük savaşımın değerli öncüleri! Burjuvazinin sırtına inecek bu darbe, sizlerin önderliğiniz, sizlerin yöneltmeniz, sizlerin maddî ve manevî yardımlarınızdır! Sizlerden alacağımız böyle

bir silâh, böyle bir savaşım aracı olan biz Türk muhalefeti, bu araçtan, burada proletaryayı kurtarmak ve ayakları üstünde durur hale getirmek, yaralarını iyileştirmek ve bu biçare proletaryadan dünya proletaryasının demirden bir parçasını yaratmak için azamî şekilde yararlanmayı kendimiz için görev sayıyoruz. Bizim görevimizdir bu! Ve bu savaşımında, sizin yönergelerinize uyarak, hiçbir engelden yılmayarak, gözlerimiz ileriye çevrili, hedefe doğru hızla, başlarımız dik olarak yol alacağız. Mektubunuzda anlattığınız tehlikeler bizleri gölgelerimiz gibi adım adım izleyecek; fakat biz bu tehlikelerden ürkmeyeceğiz, bunlara önem vermiyoruz; çünkü biz burjuvazi için, onun bizim için olduğundan daha büyük bir tehlikeye oluşturmuyoruz.

Şimdi çok dikkatli olmamız, işe kurnazca başlamamız, şeytana pabucunu ters giydirmemiz gerektiği konusunda sizinle aynı fikirdeyiz; özellikle, daha önceki muhalefetleri yeni, genç, sağlıklı bir Leninist muhalefet halinde birleştirmek istediğimiz şu sırada, parolamız; tam ve kesin gizlilik ve sınıksız beraberliktir. En küçük bir yanlışın bize önüne geçemeyeceğimiz kadar büyük zararlar verebileceğini ve bu zararın hareketimizi, kısa bir süre için de olsa, felce uğratacağını biliyoruz. Bu, geri kalmış bir ülkede hızlı, canlı ve başarılı olarak çalışmak zorunda bulunan bizler için çok kötü ve tehlikeli olacaktır. Her büyük tehlikenin en büyük zaferi ve en güzel ödülü içinde gizlediğini ve onlara ulaşmak için bütün bu tehlikelere göğüslerimizi siper edeceğimize emin olmanızı bir kere daha belirtmek isteriz.

Sözlerimize son verirken, bizi kendi muhalefet saflarınıza kabul etmenizden duyduğumuz sevinci ifade eder, sizlere komünistçe ateşli selâmlarımızı gönderir ve bizleri unutmanızı dileriz.

Sayı 35, 20 Eylül 1929.
Türkiye muhalefeti adına.

Edebiyat dışında, yalnızca bir "mektup" değeri taşıyan bu mektup, gerçekten İstanbul'dan gönderilmiş midir? Bu doğrusu, mektup, gizli TKP içindeki "Sol muhalefet" in varlığının somut bir kanıtıdır. O takdirde, kimlerce yazılmış olabilir?

1929'a gelindiğinde, parti Vedat Nedim Tör'ün genel sekreterliğinde geçen (1925-27) "Menşevik" dönemi atlatmış; Sadrettin Celâl Antel, Şevket Süreyya Aydemir gibi aydınlar Kemalist yönetimle uzlaşmışlar; Salih Hacıoğlu da

Die Lage in der Türkei

p. 203

1. Revolutionäre Bewegungen.

Jung-türkische Bewegung Ende des XIX. Jahrhunderts bis 1908.

Führend die Intelligenz (Besonders die der höheren Militärschulen), die sich auf die gesamte Bourgeoisie der Städte stützte und in den Dörfern des europäischen Teils Anklang fand infolge der ununterbrochenen Kriege, die das Dorf der Männer beraubte und hohe Steuern auferlegte. Zuerst trug die Bewegung republikanischen Charakter (ihr Ideal war die grosse französische Revolution), später und besonders zur Zeit des Sieges trug sie parlamentarisch-konstitutionellen Charakter. Die Forderungen waren: Herabminderung der Steuern, Stimmrecht, das Parlament, Gleichheit der nationalen Minderheiten, die französische Losung schablonierend, Freiheit, Brüderlichkeit und Gleichheit. Gegen Ende der Bewegung übernahm der rechte Flügel die Leitung und erreichte 1908 folgendes Ziel: der Sultan Abdul Hamid wurde abgesetzt, an seiner Stelle wurde sein liberal gesinnter Bruder auf den Thron erhoben, das Reich erhielt die Konstitution, die Reichen und die Feudalen das Stimmrecht, auch die der Minderheit. Die mehr radikalen Forderungen wurden nicht erfüllt, da die Bewegung nur in den Kreisen der Bourgeoisie und des Militärs zutage trat und von den Massen nicht getragen wurde, da sie fast gar nicht von der Bewegung erfahren hatte.

Kemalistische Bewegung, fängt während des Krieges an bis 1923.

Diese Bewegung ist schon viel bewusster, stützt sich auf die Massen. Die Bourgeoisie hat viel zulernt in den Jahren des Parlaments und des eigenen Handels. Der Krieg verarmte die Handwerker und das Bauerntum, die von der Regierung und der Kirche erlaubte fremde Okkupation erbitterte weiteste Kreise des Volkes. Führend war wieder die Intelligenz, jetzt das hohe Offizierstum und Generale, das linke Element des Parlaments gesellte sich ihnen zu. Ihre Forderungen waren: Sofortige Befreiung des Landes von den fremden Soldaten; 1922 formierte sie sich als Partei unter dem Namen "Volkspartei" (Kemalisten); jetzt forderte sie: Beseitigung der Grundsteuer, statt dessen Umsatzsteuer, die in sich auch alle anderen Steuern einschloss, Beseitigung der "Kapitulation", d. h. der Vorrechte der Fremden, Achtstundentag, Befreiung und Gleichverrechtigung der Frau, Beseitigung der Monarchie und Errichtung der Republik, Trennung von Staat und Kirche usw., usw. 1923 erreichte diese Bewegung: Absetzung des Sultans, Errichtung der Republik, Beseitigung der Vorrechte der Ausländer, Beseitigung der Grundsteuer, Einführung der Umsatzsteuer. Später erhielt auch die Frau manche Rechte. Die Forderungen, die für die Arbeiter erhoben gewesen, waren samt und sonders vergessen. Statt dessen erhoben sie eine neue Losung, die der vollen Unterstützung der nationalen Bourgeoisie zur Konzentration des nationalen Kapitals. Zurzeit ist die kemalistische Partei die einzig regierende Partei; sie vertritt die Interessen der Bourgeoisie, versucht das Auslandskapital ins Land zu locken, ohne ihm besondere Vorrechte zu gewähren. Sie hat die Autorität bei den Arbeitern, den Bauern, den Kleinbürgern verloren, da sie nun die Interessen der Grossbourgeoisie vertritt. Die Feudalen, die sich auf die Kirche stützen, hat sie gegen sich.

Die Arbeiterbewegung setzte während des Krieges ein. Die Arbeiter, Handwerker und Kleinbürger im kleinasiatischen Teil der Türkei unterstützte die Abwehrpolitik der kemalistischen Bewegung gegen den fremden Imperialismus. Der gleiche Teil der Bevölkerung in Konstantinopel und der europäischen Türkei, die von der anatolischen Bewegung durch die Okkupation abgeschnitten war, trat zu verschiedenen Gruppen syndakalistischen und sozialistischen Charakters zusammen. Im südlichen Kaukasus, mit Baku als Zentrum, wurde von der türkischen Intelligenz, den zurückgebliebenen Offizieren und Soldaten, eine kommunistische Partei gegründet, die aber fast gar keine Verbindung und keinen Einfluss auf die proletarische Bewegung in der Türkei hatte (1919-21). 1921 machte sich das gesamte Zentral-Komitee aus Baku nach der Türkei auf: sie überschätzten die kemalistische Bewegung und sahen sie also eine antiimperialistische, national-befreiende, eng mit der proletarischen Strömung verbundene Bewegung an. Sie kamen aber nur bis Trapezunt. Dort wurden sie auf ein Motorschiff gelockt, niedergestochen und ins Wasser geworfen. Währenddessen waren in Konstantinopel Arbeiter und Intellektuelle aus Deutschland zurückgekehrt, die während des Krieges dort gelernt und gearbeitet hatten, sammelten die verschiedenen kleinen

sind die Arbeiter der Willkür der Unternehmer voll und ganz ausgeliefert. Hilfe in Unglücksfällen und bei Krankheiten gibt es nicht, der kranke Arbeiter muss die Arbeit verlassen und ein anderer nimmt seinen Posten ein. Der Bezirksarzt muss wohl den Kranken ohne Entgelt betreuen, aber in solchen Fällen ist er selten zu finden. Frauen und Kinderarbeit wird in letzter Zeit vom Unternehmer sehr begünstigt, in manchen Industriezweigen beträgt die Frauen- und Kinderarbeit 95 Prozent (in der Tabakindustrie). Schutz für Frauen und Kinder gibt es nicht: von fünf Jahren an arbeiten die Kinder, muss die Frau der Geburt wegen zu Hause bleiben, verliert sie die Arbeit. Zum grössten Teil sind Mann und Frau beschäftigt und die Kinder sind hungernd der Strasse überlassen. In letzter Zeit haben einige Fabriken Kinderhorte bei ihrer Fabrik geschaffen. Aber die Mutter muss für ihr Kind bezahlen. Die Wohnverhältnisse des Arbeiters sind unerträglich. Von politischen Rechten, von Pressefreiheit, von Streikrecht, vom Versammlungsrecht, vom Recht der Organisierung ist gar keine Rede.

Das meiste und beste Land befindet sich in Händen der Feudalen, die es nur zum Teil bearbeiten lassen. Der Bauer hat nur ganz wenig Land, welches für seine Existenz nicht ausreicht, dazu die hohen Steuern, die ihn in eine ausweglose Lage bringen. Die Bauern im Innern finden wenig Arbeit auf den Gütern der Reichen, denn das Land wird nur soviel bearbeitet, wie es die eigenen Bedürfnisse erfordern. Schuld daran tragen die schlechten Strassen, das Fehlen der Eisenbahn, die die etwaigen Produkte des Landes in die Städte bringen würden. Besonders schlimm ist der östliche Teil der Türkei daran. Um die Steuern zu bezahlen und die Familie zu ernähren, wandert der Bauer aus, entweder in den westlichen Teil oder an die Küste der Meere, wo er Arbeit finden kann, oder er wandert nach Russland aus, wo Tausende von Türken in den Städten, nicht nur des Kaukasus, sondern auch des mittleren, ja des nördlichen Russlands Arbeit suchen, um in der Heimat die zurückgelassene Familie unterstützen und die Steuern abzahlen zu können.

Was für Forderungen sind zu stellen?

Vor allem: Achtstundentag, Krankenkasse, medizinische Hilfe in dem Betrieb, keine Arbeitsentlassung bei Krankheit, Arbeitsschutz, Schutz der arbeitenden Frauen und Kinder, Urlaub für Frauen zwei Wochen vor und zwei Wochen nach der Geburt ohne Kürzung des Lohnes, Wöchnerinnenhilfe, Kindergärten und -horte, Fachschulen für die arbeitenden Kinder während der Arbeitszeit; Herstellung von Wohnhäusern für die Arbeiter (sie wohnen meistens in Häuserruinen, fast unter der Erde massenhaft zusammengepfercht in licht- und luftleeren Räumen).

Politische Forderungen: das Recht sich zu organisieren in eigenen Parteien, Verbänden, Streikrecht, Pressefreiheit, Versammlungsrecht, politische Rechte der Frau, Wahlrecht für die Frau.

In der Bauernfrage: Kürzung der Steuern, Abgabe des un bebauten Landes der Feudalen an die Bauern.

Brief türkischer Genossen

Konstantinopel, 9. September 1929

An den Leinwand, Kommunistische Partei,
durch den Sekretär Hugo Urbahns,

Berlin.

Werte Genossen!

Wir, türkische oppositionelle Genossen, senden Euch von diesem Herren unsern Gruß und versichern Euch, daß wir unserer gemeinsamen Idee treu und fest dienen werden. Wir sind überzeugt, daß wir den gigantischen Kampf unerschütterlich weiter führen werden, und daß wir alles Mögliche, ja Unmögliches tun werden, um unser Ziel, die proletarische Weltrevolution zu erreichen.

Werte Kampfgenossen! Die Vorurteile unserer dunklen schweren Vergangenheit werden unsere Schritte auf diesem Weg nicht begleiten und unsere Herzen nicht verdunkeln, im Gegenteil, mit hellen Augen und flammenden Herzen, mit dem Feuer der zukünftigen Weltrevolution und dem festen Glauben, daß jede Minute uns näher an das Ziel bringt, werden wir mit beschleunigten Schritten den steinigen Weg gehen.

Verehrte Lehrer! Unsere Lage, die Lage des türkischen Feudalstaats, ist schlimmer als wie Ihr sie in Eurem Brief beschrieben habt. Das türkische Proletariat, das seine Kräfte hernach setzte, sich vom Feudalismus zu befreien, wurde von den Kapitalisten ausgenutzt, die bürgerliche Republik zu richten, und jetzt wird dieses selbe Proletariat von den kapitalistischen Staat, der seine Position immer mehr

35 20 September 1929

...ten und mit schweren Ketten aus Kreuz...
...enigen, die das Proletariat aus dieser Situation...
... und diesen rettenden Kampf führten, sind...
... verwiesen worden oder ins Gefängnis geworfen, die...
... Mehrheit aber, vor der Schwere des Kampfes erschrocken, wie die...
... Kommunistische Partei, ließen das Proletariat unter der Tante...
... der Bourgeoisie allein, sie verloren das... nicht tief...
... verankerte proletarische Gefühl für den Kampf und...
... verkrochen sich wie die Mäuse in ihren Löchern. Die Bourgeoisie...
... findet die Walstatt leer, fühlt sich als Herrin des Landes ohne...
... Widerspruch und tanzt vor Freude einen Ringelreihen um das...
... besiegte unglückliche Proletariat. Die Bourgeoisie, weiß nicht...
... oder will es nicht wissen, daß ein Schlag ein starker heftiger...
... Schlag von außen kommen wird, der den Kreis durchbrechen...
... und das gekreuzigte Proletariat... wird; das Proletariat...
... wird dank dieser Hilfe der Bourgeoisie die verdiente Antwort...
... geben.

Werte Führer des großen...! Dieser Stoß, den die Bourgeoisie in den Rücken bekommen wird, ist Eure Führung, ist Eure Direktive, Eure materielle und moralische Unterstützung! Wir, die türkische Opposition, die eine solche Waffe von Euch erhalten, dieses Rüstzeug des Kampfes, halten es für unsere Pflicht, dieses Rüstzeug auszunutzen, nach größter Möglichkeit, um am Ort, das Proletariat zu retten und es auf die Füße zu stellen, seine Wunden zu heilen und aus diesem hilflosen Proletariat einen eisernen Teil des Weltproletariats zu machen! Das ist unsere Pflicht! Und wir werden in diesem Kampf erhobenen Hauptes gehen, nach

Euren Direktiven, vor keinen Hindernissen zurückweichend, vorwärtsschauend, dem Ziele entgegengehend! Die Gefahren, die Ihr in Eurem Brief geschildert habt, begleiten uns Schritt für Schritt wie unser Schatten, aber wir schrecken vor diesen Gefahren nicht zurück, wir halten sie für gering, da wir für die Bourgeoisie eine größere Gefahr bedeuten, denn sie für uns.

Wir sind mit Euch einverstanden, daß wir jetzt sehr vorsichtig sein müssen, daß wir die Arbeit schlaun anfangen müssen, daß wir selbst den Teufel hinterm Licht führen müssen; besonders jetzt, wo wir die früheren Oppositionellen in eine neue, junge, gesunde leninistische Opposition vereinigen wollen, ist unsere erste Lösung: strengste Illegalität und engster Zusammenschluß. Wir wissen, daß der geringste Fehler uns einen so großen Schaden zufügen kann, den wir nicht abwenden können, und dieser Schaden wird uns, wenn auch für eine kurze Zeit, lähmen. Und das wird für uns, die wir rasch, aktiv und fruchtbringend in einem zurückgebliebenen Land arbeiten sollen, sehr schlimm und gefährlich sein. Wir wollen Euch noch einmal versichern, daß wir es wissen, daß jede große Gefahr in sich den besten Sieg und die beste Errungenschaft birgt, und um dieses Ziel zu erreichen, werden wir diesen Gefahren mit offener Brust entgegentreten.

Zum Schluß bringen wir nochmals unsere Freude zum Ausdruck, daß Ihr uns in Eure oppositionellen Reihen aufgenommen habt und senden Euch unseren flammenden kommunistischen Gruß und bitten Euch, uns nicht zu vergessen.

Im Namen der türkischen Opposition.

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI